

«Mida iganes Sulev ka tegi, sai ta kriitikute käest nii et tolmas.»

Enn Vetemaa meenutab, et abikaasa ärkas öösel üles, kui Nõmmik haiglas suri

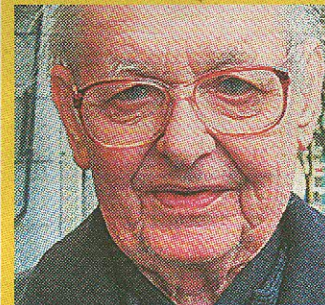
• JAANUS KULLI
jaanus.kulli@ohtuleht.ee

«19 aastat tagasi, samal päeval, kui Erika Salumäe võitis oma teise olümpia-kulla ja rahvas juubeldas, maeti Tallinnas Metsakalmistul Sulev Nõmmikut,» meenutab kirjanik Enn Vetemaa. Täna oleks armastatud teatrimees saanud 80aastaseks.

«Rahvas armastas Nõmmikut, kuid ametlik kriitika materdas teda halastamatult. See teda nii varakult hauda viiski,» ütleb Vetemaa, kes koos Nõmmikuga kirjutas stsenaariumid ülipopulaarsetele filmidele «Mehed ei nuta»,

SIIN ME OLEME: Asjaosalised on meenutanud, et võtteplatsil oli Nõmmik pigem tõsine kui naeru-

«Kärna-Ärniks ta ümber ei kehastunud.»

Enn Vetemaa meenutab, et seltskonnas Sulev Nõmmik ülevoolavalt lõbus ei olnud

lest küll toore muna ja kahe tee-klaasi viinaga jagu, sest laval esinedes on viinataluvus justkui suurem,» meenutab Vetemaa.

«Veel selgemini on mul meeles, et Sulevile saatuslikul päeval langes temperatuur kuskilt 30 sooja-kraadilt kaheksale, mille otsa tuli veel metsik äike. Sulev oli kodutalus Saaremaal raskes pohmellis ja kodus polnud ühtegi viisakat napsu, ainult ta enda tehtud koduvein. mida ta ühe pudeli ära jõi. Saaremaa arstid olid hiljem nuputanud, et mida see mees küll on joonud! Oletaks tal see infarktilaadne asi Tallinnas juhtunud, oleks teda võib olla päästa suudetud. Samas oli ta Kuressaare haiglas sellises seisundis, et teda polnud enam võimalik transportida. Sulevi naine ärkas öösel just sel hetkel üles, kui Sulev

kuid ametlik kriitika materdas teda halastamatult. See teda nii varakult hauda viiski,» ütleb Vetemaa, kes koos Nõmmikuga kirjutas stsenaariumid ülipopulaarsetele filmidele «Mehed ei nuta», «Noor pensionär» ja «Siin me oleme!». «Eriti ränga hoobi andis talle hea sõbra Vello Viisimaa surm veebruaris 1991,» lausub Vetemaa, kelle tutvus Nõmmikuga sai alguse 60. aastate keskel.

«Sulev teadis, et ma olin tõlkinud «Minu veetleva leedi» ja sealt meie koostöö algas. Kirjutasin Sulevi lavastatud operettidele libretosid. Meiega lõi kohe kampa ka Ülo Vinter. Meie koostöö nägi välja nii, et istusime põhiliselt Sulevi juures (kes elas tollal juba Tina tänaval), kus me siis kahekesi diskuteerisime. Kuna ma olin sõnaosavam, jäi minu peale tavaliselt ka dialoogi vormistamine,» meenutab Vetemaa. «Alkoholi me väga palju ei pruukinud, aga üks-kaks kuiva veini läks ikka ära. Kuskil kolm tundi istusime koos ja töötasime päris hoolega. Küllap ma olin alguses isegi ülbe kuju – mul oli ilmunud juba esimene luulekogu ja lühiromaan «Monument» ning mulle tundus, et see operetivärk on natuke odav. Nii ma kuulutasingi esiootsa, et operetiga ma nüüd küll tegelema ei hakka. Et aga meie koostöö sedavõrd laabus, võtsin peagi oma sõnad tagasi.»

Võttis kriitikat valuliselt

Vetemaas sõnul oli Nõmmik väljaspool tööprotsessi, seltskonnas, küllaltki lõbus. «Kuigi mitte ülevoolavalt lõbus,» täpsustab ta kohe. «Selles mõttes, et Kärna-Ärniks ta ümber ei kehastunud. Ülo Vinter oli hoopis lõbusam sell. Aga ta oli väga hea suhtleja. Näiteks restorani minnes, kus talle tänu tuntuks oleks alati laud leiti, oli tema esimene käik alati kööki kokkade juurde, kus tema lendlause oli, et ta tervitab Eesti kõige ilusamaid kokki. Samas oli ta palju haavatavam, kui keegi üldse võis ette kujutada. Mäletan, et enne esi-

SIIN ME OLEME: Asjaosalised on meenutanud, et võtteplatsil oli Nõmmik pigem tõsine kui naerusuine, et tuli tema töötoas põles varajaste hommikutundideni ning et näitlejatel oli tegemist, et tekst pähe saada, sest Nõmmik kirjutas seda korduvalt ümber.

KAKS SUURT ANNET: Koomikupaar Sulev Nõmmik ja Ervin Abel naerutasid tänuilikkupublikut nii teatris, kinos kui ka teles enam kui kümme aastat.

Tegutses balletist estraadini

Andeka kunstnikuna jõudis Sulev Nõmmik tantsida balletti, lavastada operette ja muusikale, teha filme ning esineda estraadil. Estoniaga oli Sulev Nõmmik seotud tantsija, näitleja, näitejuhi ja lavastajana aastast 1947 kuni oma surmani 1992. aastal.

Selle aja jooksul jõudsid lavale mitmed publiku südamed võitnud ja aastakümneid repertuaaris püsinud operetid ja muusikalid: Oidi «Muhulaste imelikud juhtumised» (1962), Raudmäe «Kiri nõudmise-ni» (1965), Valgre ja Raudmäe «Muinaslugu muusikas» (1967), Vinteri ja Raudmäe «Pipi Pikksukk» (1969), Leigh' «Mees La Manchast (1971), Straussi «Nahkhiir» (1973), Vinteri «Suvitajad» (1977) jpt.

Aegumatu huumoriga võrtsitatud telefilmid «Mehed ei nuta», «Noor pensionär» ja «Siin me oleme» on Eestis saanud kultusfilmideks. Tema loodud Uduvere Äрни oli aga oodatud esineja teles ja raadios.

Uduvere Äрни

«Noh, head aega siis!» tavatses Äрни-Nõmmik oma sõnavõtu lõpetada. Uduvere Äρνist sai justkui Sulev Nõmmiku teine mina. «Kust king pigistas, sellest ta Äρνina rääkis,» on meenutanud abikaasa Aili. Nõmmik on maininud, et Äρνil lubati öelda palju sedagi, mida Sulev Nõmmik endale lubada ei saanud. Uduvere põllumehest Kärna Äρνist sai Sulev Nõmmiku üks tuntu-maid rolle. Esimene Nõmmiku Äрни lugu kõlas Eesti Raadio saates «Tere hommikust, põllumehed!» 29. septembril 1974. Viimast korda rääkis Äрни rahvaga 16. detsembril 1990. aastal.

ERR

»

Enn Vetemaa meenutab, et seltskonnas Sulev Nõmmik ülevoolavalt lõbus ei olnud

etendusi Estonias oli ta alati väga närvis ja ütles alati, et kui see lavastus nüüd rahvale korda ei lähe, läheb tema ära maale piimameheks. Kui täna nähakse Nõmmiku huumoris klassikat, siis tollane kriitika trampis tema paljud lavastused ja ka telefilmid maapõhja. Kahjuks,» ohkab Vetemaa.

Isegi «Pipi Pikksuka» lavastus, mida lõpuks mängiti veerand sajandit ja mis oli laval üle 400 korra, sai pärast esietendust mitte küll absoluutselt eitava hinnangu, aga kriitika oli siiski väga tõrjuvalt külm. «Nii et mida iganes Sulev tegi, sai ta kriitika käest nii et tolm. Ametlik kriitika ja rahva arvamus pole mitte kunagi varem ega ka hiljem nii drastiliselt lahku läinud. Nõmmikule piisas aga teinekord ainult jahedastki kriitikast, ta elas väga rängalt üle. Läks nagu karu kuskile urgu peitu. Tavaliselt pages ta siis Saaremaale, läks ennast välja põdema.»

Abikaasa tundis, kui Sulev suri

Vetemaal on eredalt meeles ka 1992. aasta suvi, mis jäigi paraku Sulev Nõmmikule viimaseks. «See suvi oli kohutavalt kuum ja magnetormidega. Samas rügas Sulev tööd teha – tal võis olla Filharmonooniaga kolm-neli kontserti päevas, kusjuures Eesti erinevates paikades. See vist oligi järjekordne kontsert Pärnus, kui tal oli meeleto pohmell. Hääl oli ta ära joonud (aga ta võis selle palavaga olla ka külmetunud). Mäletan, ta läks rahva ette ja ütles kohutavalt kähiseva häälega, et tal on täna hääl ära, mille peale rahvas kohe naerda möirgas. Teinekord sai ta kähisevast hää-

olla paasta suudetud. Samas oli ta Kuressaare haiglas sellises seisundis, et teda polnud enam võimalik transportida. Sulevi naine ärkas öösel just sel hetkel üles, kui Sulev suri ja hiljem rääkis mulle, et sai kohe aru, mis juhtunud on. Et Sulevit enam pole. Ja panni kodus küünlaid põlema.»

VÕI MITTE OL
aimas ette, et kriitika ta

Nõmmiku töötempo oli hullumeelne

«Üks periood oli Sulevi elus täiesti hullumeelne,» meenutab Vetemaa. «Ta päev algas hommikul kell neli-viis filmivõtetega Saaremaal. Seejärel sõitis ta esimese praamiga üle mandrile. Edasi viis ta tee Tallinna lennujaama, sealt lendas ta Leningradi, kus ta lavastas komöödiateatris «Muinaslugu muusikast» ja mille proov algas kell 11. Seal tegi ta kolm tundi proovi, seejärel võttis kerge lõuna, et siis Tallinna tagasi lennata. Lennujaamas ootas teda auto ning viimase praamiga sõitis ta Saaremaale tagasi.»

Nõmmiku töötempo oli hullumeelne

«Üks periood oli Sulevi elus täiesti hullumeelne,» meenutab Vetemaa. «Ta päev algas hommikul kell neli-viis filmivõtetega Saaremaal. Seejärel sõitis ta esimese praamiga üle mandrile. Edasi viis ta tee Tallinna lennujaama, sealt lendas ta Leningradi, kus ta lavastas komöödiateatris «Muinaslugu muusikast» ja mille proov algas kell 11. Seal tegi ta kolm tundi proovi, seejärel võttis kerge lõuna, et siis Tallinna tagasi lennata. Lennujaamas ootas teda auto ning viimase praamiga sõitis ta Saaremaale tagasi.»

Sõiduõpetaja Nõmmik

«1969. aastal sai minust autoomanik,» meenutab Vetemaa. «31. märtsi hommikul helistati, et kui mul on 3000 vaba rubla, võiksin Zaporožetsi kohe kätte saada. 1000 oli mul endal, 1000 laenasin Nõmmiku käest, teise tuhande Ülo Vinteri käest ja õhtul oli mul auto käes. Perele ma sellest esiotsta ei kõssanudki,» muigab Vetemaa.

«Nõmmik ja Vinter said ka minu sõiduõpetajateks. Eks need õppesõidud kujunesid väikesteks naljasketšideks: Nõmmik, nagu tõeline õpetaja, lasi mind peamiselt peatuda kuskil kallaku peal. Ja kuna ta nägu oli rahvale väga tuttav, tegi ta mind õpetades igasugust rumalat nalja. Käskis näiteks Tondi ülesõidul, mis oli juba pikemat aega ronge oodates kinni ning mõlemal pool tõkkepuid autoderivi ikka oma paarsada meetrit, et ma esimesest masinast tõkkepuu taga mööda manööverdaks ja selle ette seisma jääks. Issand, milline kisa selja taga lahti läks! Sulev astus autost välja ja hakkas selle seltskonnaga diskuteerima, et tema õpetab noort luuletajat sõitma. Ja kuidas mina pidin enast seal autos tundma?! Peab ütleva, et ega see tunne eriti mõnus polnud.»

A: See küsimus vaevas Sulev Nõmmikut enne igat esietendust või -linastust, sest ta justkui järjekordse loometöö pihuks ja põrmuks materdab.